Beleidsvisie MRB WMNL 2020-2024

Klaar voor de volgende stap

Conceptversie 4

Opmerkingen vanuit BO 19 juni verwerkt

+ kleine technische aanpassingen gedaan

1.1 Samenvatting

Op basis van aanbevelingen uit grootschalig landelijk onderzoek gaat MRB WMNL zich er op richten om de populatie muskusratten in het beheergebied in een periode van 10 tot 15 jaar volledig weg te vangen. Dit is in lijn het besluit van de ledenvergadering van de Unie van Waterschappen over de gezamenlijke toekomststrategie van muskusrattenbeheer in Nederland.

In de periode tot 2024 zal daartoe de eerste stap worden gezet. Die bestaat eruit dat de populatie muskusratten in het gebied over een periode van 5 jaar met gemiddeld zo'n 25% per jaar gereduceerd zal worden.

Tegelijkertijd zal de organisatie zich voorbereiden op een toekomstgericht en duurzaam vervolg voor de opgave in de periode daarna. In al deze stappen zal MRB WMNL actief samenwerken met andere muskusrattenbeheerorganisaties.

Er zal blijvend tijd en aandacht geïnvesteerd worden in onderzoek en de toepassingen daarvan. Nieuwe methodes voor het opsporen van muskusratten zullen nodig zijn de doelstelling te behalen. Tevens zal er blijvend aandacht besteed worden aan het voorkomen van onnodig dierenleed.

Van de waterschappen wordt gevraagd hiertoe het reële uitgavenniveau op dat van 2019 te handhaven voor de periode van 2020 tot en met 2024.

Voor het bereiken van geformuleerde doelstelling is het essentieel dat muskusrattenbeheerders vrijwel overal toegang hebben tot gebieden waar muskusratten zich bevinden en dat deze gebieden op de juiste momenten fysiek toegankelijk zijn. Proactieve medewerking van waterschappen hierbij is zeer wenselijk, zowel in praktische zin (bijvoorbeeld maaien waar nodig) als in overtuigende zin (toegang tot terreinen van derden).

1.2 Inhoudsopgave

1.1 Samenvatting 1
1.2 Inhoudsopgave 3
1.3 Leeswijzer 4
2 Ontwikkelingen in muskusrattenbestrijding 5
2.1 Historisch perspectief muskusrattenbestrijding 6
2.2 De landelijke veldproef muskusratten 6
2.3 Besluitvorming in de Unie van Waterschappen 8
2.4 Samenwerking muskus- en beverrattenbeheerorganisaties 9
2.5 Wet en regelgeving 10
3 Wat betekent 'terugdringen tot aan de landsgrens' voor MRB WMNL 11
3.1 Hoe ziet terugdringen er in tijd en ruimte uit 11
3.2 Solidariteitsbijdrage 12
3.3 Tempo van leegvangen 12
3.4 Consequenties voor de organisatie 13
3.5 Analyse van MRB WMNL op dit moment 14
4 Uitwerking doelen beleidsperiode 2020-2024 15
4.1 Populatie sterk terugdringen 15
4.2 Focus op innovatie en ontwikkeling 17
4.3 Duurzaam inzetbare medewerkers 18
4.4 Zorgen voor behoud van draagvlak 20
5 Financiën en verantwoording 23
5.1 Kosten voor muskusrattenbeheer 23
5.2 Verdeling kosten over waterschappen 23
5.3 Verantwoording 24
5.4 Risico's 24

1.3 Leeswijzer

De keuzes die gemaakt worden in de beleidsvisie laten zich het best uitleggen vanuit de geschiedenis van muskusrattenbeheer en vanuit landelijk onderzoek waaraan MRB WMNL intensief heeft meegewerkt. Om die reden is de beleidsvisie zo opgebouwd dat eerst de context geschetst wordt waarbinnen de organisatie opereert. Vervolgens wordt geprojecteerd wat de doorvertaling is van landelijke keuzes op de eigen organisatie. In de laatste stappen wordt beschreven met welk beleid MRB WMNL denkt de ambitieuze stippen aan de horizon te kunnen bereiken.

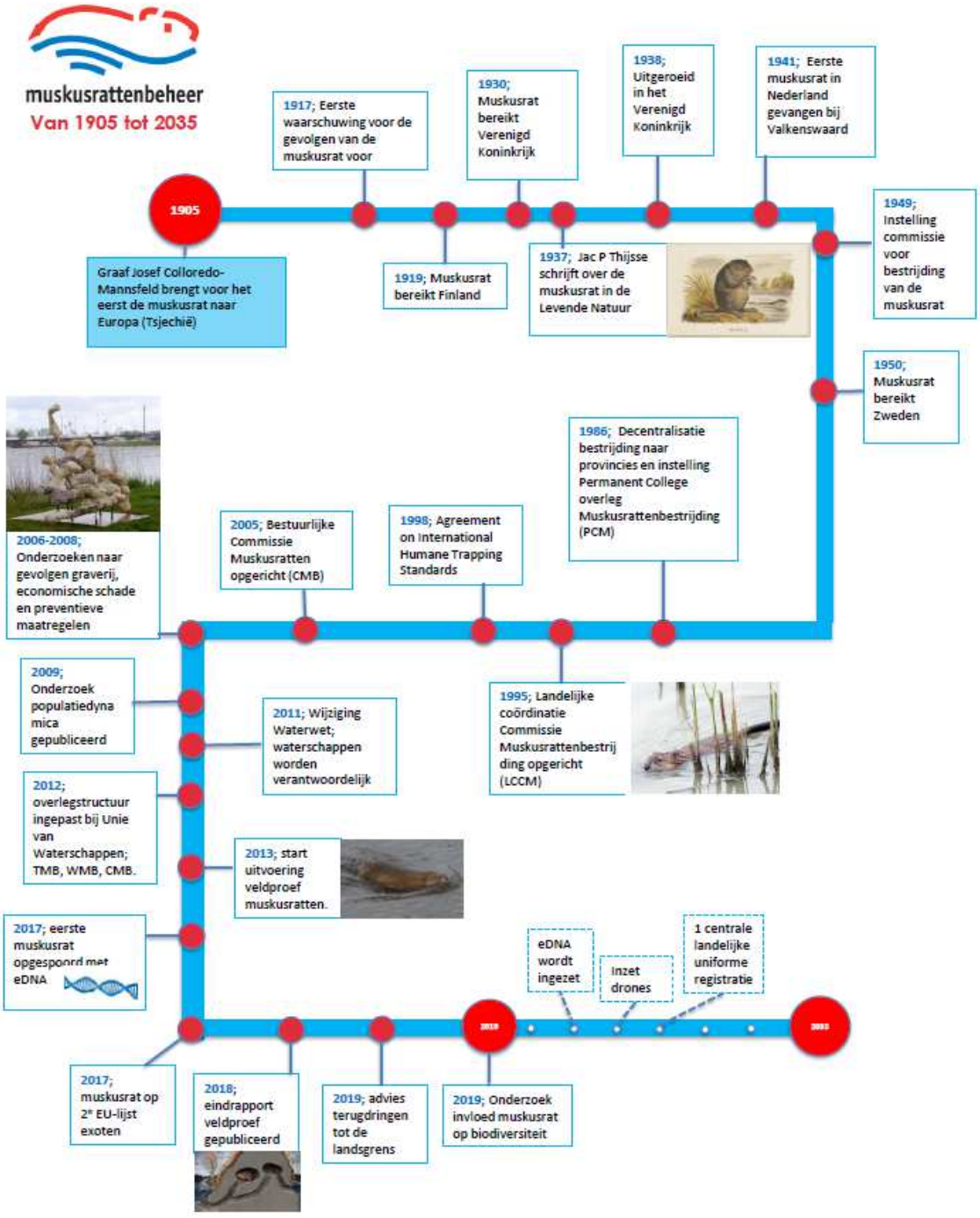
In hoofdstuk 2 wordt uitgelegd wat de historische en ruimtelijke context is waarbinnen MRB WMNL opereert. Daarbij worden kort ontwikkelingen en onderzoeken toegelicht. Ook wordt in dit hoofdstuk de relatie gelegd met wet en regelgeving die van toepassing is.

In hoofdstuk 3 gaat het om de toekomstvisie van muskusrattenbeheer in Nederland als geheel en wat dit naar de toekomst toe zal gaan betekenen voor MRB WMNL en waar zij zal moeten staan aan het einde van deze beleidsperiode om invulling te geven aan de doelstelling van ‘terugdringen naar de landsgrens’ in een periode van 10 tot 15 jaar.

In hoofdstuk 4 plan van aanpak staat uitgewerkt hoe MRB WMNL voorstelt invulling te geven aan het bereiken van die doelstelling en wat daarvoor nodig is. Langs de lijnen van deze doelstellingen zal gerapporteerd worden aan de leden van het Bestuurlijk Overleg MRB WMNL.

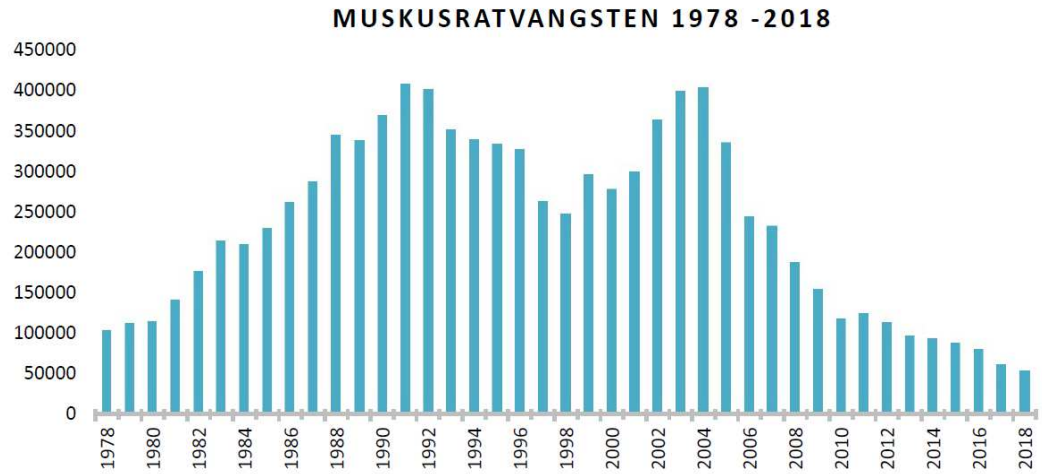
In hoofdstuk 5 over de financiën wordt beschreven wat het kost, hoe de kosten verdeeld zijn, wat de risico’s zijn en hoe daar mee omgegaan zal worden. In dit hoofdstuk is met name ook aandacht voor wat de waterschappen kunnen bijdragen aan het verkleinen van de risico’s.

2 Ontwikkelingen in muskusrattenbestrijding



2.1 Historisch perspectief muskusrattenbestrijding

Muskusrattenbeheer is een relatief jong ambacht. De eerste muskusrat is in Nederland gesignaleerd in 1941. De bestrijding van het dier kwam gaandeweg op gang, maar heeft niet kunnen voorkomen dat de populatie in Nederland zo enorm groeide dat er rond 1990 400.000 dieren per jaar werden gevangen. De aanpak die daar op volgde leverde kortstondig effect op, maar rond 2004 was het aantal vangsten weer net zo hoog. Daarna is wel de kentering ingezet. De aanpak sindsdien is zo effectief dat nagedacht kan worden over de volgende stap.



Bron: LANDELIJK JAARVERSLAG 2018 MUSKUS- EN BEVERRATTEN; Unie van Waterschappen

2.2 De landelijke veldproef muskusratten

Naar aanleiding van maatschappelijk vraagstukken over de aanpak van muskusrattenbestrijding, is in 2011 besloten een grootschalig onderzoek te doen naar effectiviteit en efficiëntie van de huidige bestrijdingsstrategie. Verspreid over Nederland is grootschalig onderzocht wat het effect is van bestrijding op populaties muskusratten. Dit onderzoek – dat internationaal gezien op enorme schaal heeft plaatsgevonden – heeft veel waardevolle inzichten opgeleverd. Met name in de sfeer van wat belangrijke factoren zijn in de ontwikkeling van populaties en in de reductie ervan. Omdat het onderzoek langer duurde dan de vooraf geplande 3 jaar is in 2017 een tussenrapportage opgeleverd. In deze tussenrapportage werd geadviseerd verder onderzoek naar de mogelijkheden om over te gaan op een strategie van ‘terugdringen tot aan de landsgrens’.

Uit het vervolgonderzoek waarover gerapporteerd is in het rapport ‘De toekomst van muskusrattenbeheer in Nederland; de mogelijkheden onderzocht’ zijn drie bestrijdingsscenario’s ten opzichte van elkaar vergeleken. Dat zijn de huidige strategie (streven naar maximaal 0,15 vangsten per km), de strategie ‘terugdringen tot aan de landsgrens’ - of ‘volledige verwijdering’ zoals dit tijdens het onderzoek genoemd werd - en de strategie ‘niet bestrijden’. Deze strategieën zijn op diverse criteria met elkaar vergeleken. In een plaatje gevat zien de resultaten er als volgt uit

Aspect	Volledige verwijdering	Vlakdekkend bestrijden met controle doelstelling	Niet-bestrijden
Risicoprofiel keringen			
Effect voor waterbeheer			
Effect op andere beheerders (agrariërs en gemeenten)			
Dierenwelzijn			
Bijvangsten			
Ecologie			
Overdracht diergerelateerde ziektes			
Bestrijdingskosten (mensen en middelen)			
Investeringen			
o in fysieke maatregelen ter preventie			
o in menstijd voor preventie door intensievere inspectie			
o voor herstel m.b.t. watersysteem en waterveiligheid			
Organisatorische haalbaarheid			
Personele aspect muskusratbestrijders			
Algemeen oordeel			

Tabel 3.3. Multicriteria tabel met verwachte effecten van drie strategieën op het risico profiel van de waterkeringen en overige aspecten die voor een goede afweging van belang zijn. Een kwalitatieve beoordeling is gegeven in vier categorieën. Groen: een variant scoort neutraal of positief op dit punt t.o.v. de andere varianten. Rood: een variant scoort sterk negatief op dit punt. Oranje: dit criterium is een aandachtspunt voor dit scenario. Donkergroen: dit is een onbetwistbaar pluspunt van dit scenario.

Bron: 'De toekomst van muskusrattenbeheer in Nederland; de mogelijkheden onderzocht'

Wat opvalt is dat de strategie 'Volledige verwijdering' ofwel 'Terugdringen tot aan de landsgrens' zowel op criteria veiligheid, kosten en dierenwelzijn veel positiever scoort dan de twee andere strategieën.

Om goed in beeld te krijgen hoe de kosten van de verschillende strategieën zich tot elkaar verhouden, is onderzocht wat de totaalkosten over een periode van 30 jaar (netto contante waarde) zich tot elkaar verhouden. Cijfers voor deze berekeningen zijn hiervoor bij alle waterschappen opgevraagd. Bij de berekeningen, die voor Nederland als geheel gelden, is er van uit gegaan dat terugdringen tot aan de landsgrens in 13 jaar is gerealiseerd.

Tabel 3.2 Directe kosten van de drie bestudeerde varianten van bestrijding op korte (eerste jaar) en lange (vanaf jaar 13) termijn. De laatste kolom geeft de netto contante waarde over een periode van 30 jaar, bij een inflatie van 3% en een rente van 5% (zie bijlage 2, analyse door Zappeij-Ploeger & Bos).

	Directe kosten (miljoen euro)		**Netto contante waarde (miljoen euro)**
Variant	korte termijn (jaar 1)	lange termijn (vanaf jaar 13)	
Volledige verwijdering	46	21	740
Huidige doelstelling	46	33	832
Geen bestrijding	57	60	1311

De drie meest subjectieve/bediscussieerbare getallen uit het model zijn:

- De kosten voor arbeid op korte en lange termijn, met name die bij niet-bestrijden;
- Het tempo en de mate waarin fysieke preventiemaatregelen worden getroffen bij niet-bestrijden;
- Het rentepercentage waarmee wordt gerekend bij het berekenen van de kapitaallasten van de fysieke preventiemaatregelen. Er is nu gerekend met 5% rente.

De uitkomsten van de Kosten-Baten analyse zijn overigens redelijk robuust voor wijzigingen in de aannames hieromtrent (zie bijlage 2).

Bron: 'De toekomst van muskusrattenbeheer in Nederland; de mogelijkheden onderzocht'

Op basis van deze cijfers kan voorzichtig geschat worden dat de kosten van 'Niet-bestrijden' over een periode van 30 jaar gerekend in totaal ruim 500 miljoen euro duurder uitpakken dan bij de strategie 'Terugdringen tot aan de landsgrens'.

2.3 Besluitvorming in de Unie van Waterschappen

Op basis van de aanbevelingen uit de Landelijke Veldproef Muskusratten en aanverwante onderzoeken heeft de Commissie Muskus- en Beverratten de ledenvergadering van de Unie van Waterschappen geadviseerd om landelijk te kiezen voor de strategie 'Terugdringen tot aan de landsgrens' in een periode van 10 tot 15 jaar. Besluitvorming hierover heeft plaatsgevonden in de vergadering van 14 juni 2019.

TOEKOMST VAN HET MUSKUSRATTENBEHEER IN NEDERLAND – DE MOGELIJKHEDEN ONDERZOCHT (BIJLAGE)
Hetty Klavers, Patrick Poelmann/Dolf Moerkens

BESLUITSTUK

GEVRAAGD BESLUIT
De Ledenvergadering wordt gevraagd om:
1. het gezamenlijke doel van de muskusratbestrijding te wijzigen van onder controle (minder muskusratvangsten dan 0,15 per km watergang) naar 'terugdringen tot aan de landsgrens' (geen muskusratvangsten in het binnenland = '0-populatie') en die situatie te consolideren als deze is bereikt (tegenhouden aan de landsgrens om herkolonisatie in het binnenland te voorkomen).
2. de bestrijdingsorganisaties de opdracht te geven om de gezamenlijke inspanning te richten op het bereiken van het gestelde doel in een periode van 10 tot 15 jaar.
3. de de Commissie Muskus- en Beverratten te verzoeken een voorstel te ontwikkelen waarin uitgewerkt is hoe het bereiken en instandhouden van het doel bekostigd kan worden, op basis van solidariteit tussen de waterschappen.

Het besluit zoals hierboven is geformuleerd is ongeamendeerd en unaniem genomen.

Op basis van de bespreking zijn de volgende toezeggingen gedaan:

- De strategie zal elke 4 jaar worden geëvalueerd

- Onderzoek naar 'positieve en negatieve effecten van muskusratten op het ecosysteem' en onderzoek naar 'diervriendelijke methoden om graafschade te voorkomen' kan uitgevoerd worden mits daarvoor aanvullende middelen beschikbaar worden gesteld door de waterschappen.

2.4 Samenwerking muskus- en beverrattenbeheerorganisaties



In Nederland zijn er 8 muskus- en beverrattenbeheerorganisaties. Deze werken samen op bestuurlijk niveau (CMB), managementniveau (WMB), beleidsadviseursniveau (TMB) en veldniveau (ATT). De ondersteuning van deze overleggen wordt verzorgd door de landelijk coördinator muskus- en beverrattenbestrijding die in dienst is van de Unie van Waterschappen.

Het doel van de samenwerking is synergie te verkrijgen door kennis en kunde te delen, samen onderzoek te doen en dataverzameling te harmoniseren.

Niet alle waterschappen hebben hun muskus- en beverrattenbeheer op dezelfde manier ingericht. De waterschappen Zuiderzeeland, Scheldestromen, Limburg en Fryslân doen dit in eigen beheer. De andere waterschappen hebben het werk georganiseerd in vormen van samenwerkingsverbanden (Noord Oost Nederland, Rivierenland, Brabantse Waterschappen en West- en Midden Nederland).

Alle organisaties verzorgen in principe het beheer van zowel muskusratten als beverratten. In het gebied van West en Midden Nederland is het aantal beverratten zo laag dat en niet of nauwelijks beverratten gevangen worden. Voor de waterschappen aan de Duitse grens is dat heel anders. Die hebben een serieuze taak aan het bestrijden van beverratten. Ten aanzien van die soort 'terugdringen tot aan de landsgrens' al bereikt. De kosten daarvan worden door alle waterschappen solidair gedragen.

2.5 Wet en regelgeving

Sinds 2011 staat in de Waterwet dat waterschappen zo goed mogelijk zorg moeten dragen voor het voorkomen van schade aan waterstaatswerken veroorzaakt door muskus- en beverratten. De waterschappen hebben de verantwoordelijkheid hiervoor overgedragen gekregen van de provincies.

In de Wet natuurbeheer is vastgelegd dat provincies de verantwoordelijkheid hebben voor het beschermen van flora en fauna. Om dieren te mogen doden is toestemming nodig van de betreffende provincie. Deze mag zij onder bepaalde voorwaarden geven. Alle waterschappen in Nederland hebben er voor gekozen om waterstaatswerken te beschermen tegen graafschade door muskus- en beverratten te bestrijden. Om hier uitvoering aan te kunnen geven is toestemming nodig van de provincies waarin dit plaatsvindt in de vorm van een Opdracht ex artikel 3.18 Wnb. Alle beheerorganisaties hebben - bij alle provincies waarin zij actief zijn - zo'n opdracht gevraagd en gekregen. Daarbij is gestreefd deze opdrachten zoveel mogelijk eensluidend te laten zijn. In de opdrachten is geregeld dat medewerkers van de organisaties –onder bepaalde voorwaarden – toegang hebben tot alle gebieden in de provincie, is benoemd welke vangmiddelen daarbij toegestaan zijn en onder welke voorwaarden die gebruikt mogen worden. Aan de provincies moet jaarlijks gerapporteerd worden over aantallen vangsten en bijvangsten.

Sinds enkele jaren staan de beverrat en de muskusrat op de Europese lijst van invasieve exoten. In de 'Europese verordening invasieve exoten' is vastgelegd dat lidstaten - voor zo ver redelijkerwijs mogelijk - dieren die op die lijst staan verhinderen zich te vestigen in een land waar ze niet al gevestigd zijn en te verwijderen daar waar ze al wel gevestigd zijn. Dieren komen op de lijst te staan wanneer hun aanwezigheid een onevenredige aantasting van de inheemse biodiversiteit vormt.

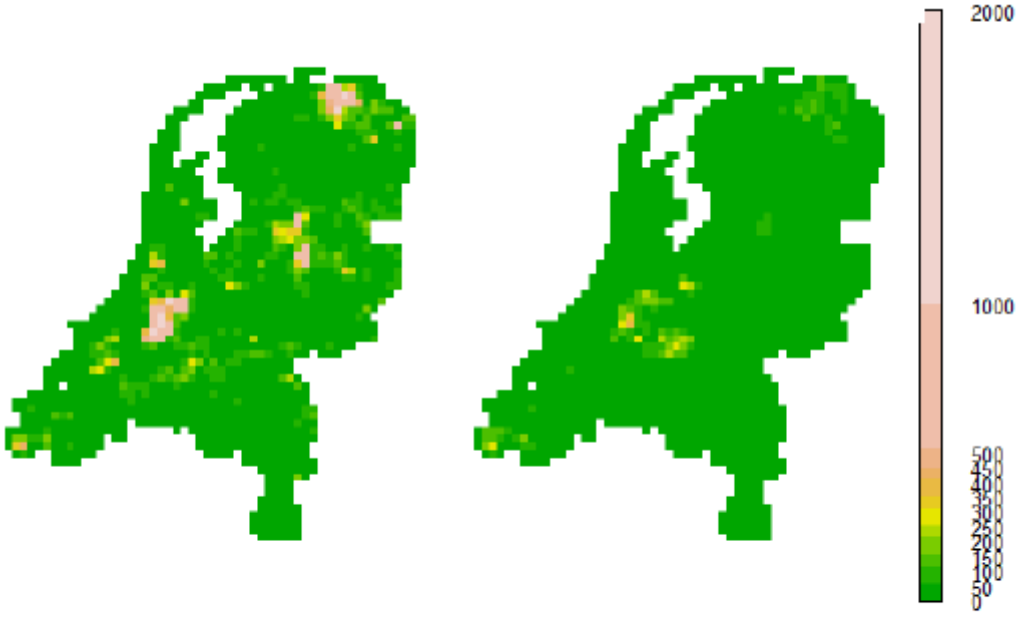
3 Wat betekent ‘terugdringen tot aan de landsgrens’ voor MRB WMNL

Het advies om over te gaan op ’terugdringen tot aan de landsgrens’ is een advies aan alle waterschappen in Nederland zonder onderscheid te maken en niet voor ieder waterschap of iedere muskusrattenbeheerorganisatie afzonderlijk uitgewerkt. Tegelijk bevat het rapport een groot aantal handvatten waaruit afgeleid kan worden hoe dit voor onze organisatie ongeveer zal uitpakken. In dit hoofdstuk wordt daar duiding aan gegeven.

3.1 Hoe ziet terugdringen er in tijd en ruimte uit

Bij de woorden ‘terugdringen tot aan de landsgrens’ zullen de meeste mensen instinctief het beeld hebben dat gestart wordt linksboven bij Texel en dat het vervolgens in Zuidoostelijke richting beweegt tot Limburg ook schoon is. In de praktijk zal het zo niet gaan. Dat komt omdat muskusratten in Nederland niet alleen van buiten de grens komen, maar ook nog in grote getale geboren worden in Nederland.

Op de kaartjes hieronder is een voorspelling te zien van de restpopulaties in Nederland rond 2022. De grootste daarvan zijn in ons gebied. Wij gaan er daarmee vanuit dat ons beheersgebied als één van de laatste in Nederland muskusrattenvrij zal zijn.



Figuur 3.7. Kaart van Nederland met het meest voorkomende patroon bij een inzet van 400 000 uur. In de kaartjes staan de werkelijke vangsten per atlasblok (AB) per jaar voor 2016 en verwachte vangsten per AB per jaar voor 2022 (links, respectievelijk rechts). De legenda geeft het aantal vangsten per kleur van het vakje.

Bron: ‘De toekomst van muskusrattenbeheer in Nederland; de mogelijkheden onderzocht’

3.2 Solidariteitsbijdrage

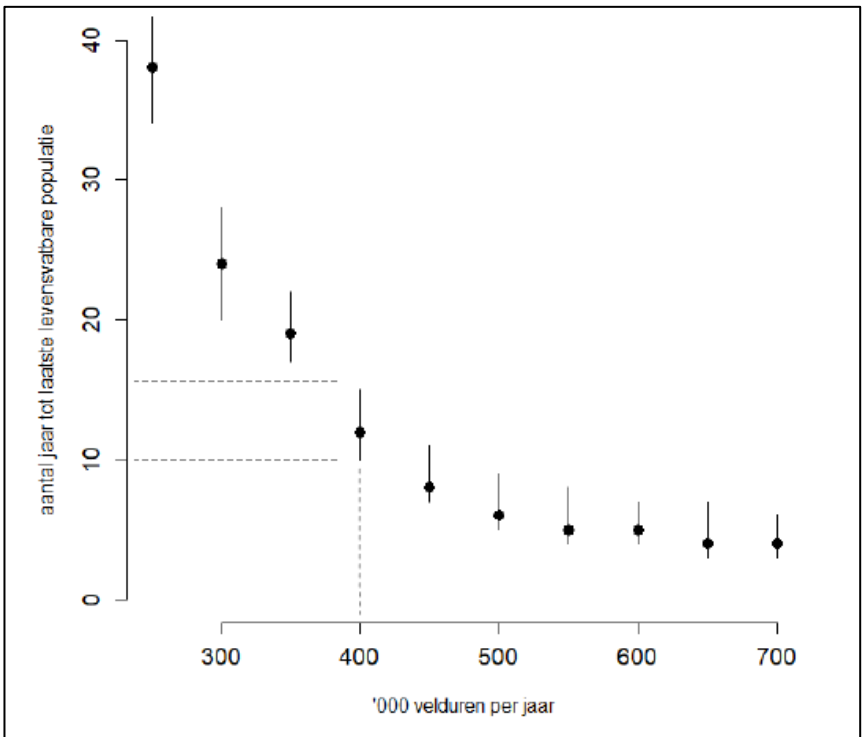
Wanneer het doel ‘terugdringen tot aan de landsgrens’ bereikt is, zal de inspanning om dat zo te houden voor de grenswaterschappen veel groter zijn dan voor de andere waterschappen. In het voorstel dat voorgelegd is aan de ledenvergadering van de Unie van Waterschappen - ten aanzien van de nieuwe strategie - is ingebed dat uitgewerkt wordt hoe de lasten in de toekomst solidair zullen worden verdeeld. De uitkomsten van dat onderzoek worden medio 2020 verwacht.

Voor (tenminste) de komende beleidsperiode voorzien wij niet dat verschuiving van middelen buiten ons gebied aan de orde zal zijn. De beste bijdrage die wij kunnen leveren aan de landelijke strategie is zo snel mogelijk ons eigen gebied leegvangen. Los daarvan is er altijd bereidheid om andere organisaties te helpen wanneer daar vraag naar is, zoals dat andersom ook gebeurt.

Wel verwachten wij in de uitwerking van de landelijke strategie een voorstel waarbij onze waterschappen ná de komende 5 jaar significant meer moeten gaan bijdragen aan de kosten voor bestrijding buiten onze grenzen. De kosten voor onze basisbezetting zullen vanaf 2025 naar verwachting aanzienlijk lager kunnen worden. De besparing op de kosten voor MRB WMNL zal – zoals het er nu naar uit ziet - voldoende zijn om een solidariteitsbijdrage aan de grenswaterschappen te kunnen betalen.

3.3 Tempo van leegvangen

Volgens het model van Emiel van Loon zal een landelijke inzet van 400.000 velduren resulteren in volledige verwijdering in 10 tot 15 jaar.



Figuur 3.6. De voorspelde tijdsduur tot volledige verwijdering bij inzet van verschillende hoeveelheden velduren. De figuur laat de gemiddelde tijd tot volledige verwijdering zien plus een 95% betrouwbaarheidsinterval (in het model speelt toeval een rol, en afhankelijk daarvan kan het soms een paar jaar langer of korter duren). Er is een drietal hulplijntjes getrokken bij een model-inzet van 400.000 velduur, om te laten zien dat de berekende tijdsduur tot volledige verwijdering dan 10-15 jaar zal bedragen.

Bron: ‘De toekomst van muskusratten-beheer in Nederland; de mogelijkheden onderzocht’

Omdat wij in West en Midden Nederland grosso modo op het gemiddelde zitten van inzet en van populatie, gaan wij er vanuit dat dit ook geldt voor onze organisatie. Onze insteek is daarom om in ieder geval voor de komende beleidsperiode vast te houden aan (ruim) 100.000 velduren per jaar.

In het model wordt uitgegaan van historisch rendement van een velduur. Ons streven is het rendement per velduur te verbeteren. Ook op die manier wordt het doel sneller bereikt. Daarvoor gebruiken we onder andere nieuwe technieken en strategieën.

Wij kiezen niet voor een voorstel om het aantal velduren op te hogen voor de komende periode. Zouden we dat willen, dan vergt dit een enorme inspanning om veel nieuwe mensen op te leiden, wetend dat dit dan is voor een relatief korte periode waarin nog veel moet worden gevangen.

3.4 Consequenties voor de organisatie

Het kiezen voor een strategie van 'terugdringen tot aan de landsgrens' of in ons geval tot aan de gebiedsgrens heeft op termijn grote gevolgen voor onze organisatie en voor de medewerkers. Wij zijn er van overtuigd dat het mogelijk is naar di nieuwe situatie toe te groeien zonder dat dit gaat leiden tot gedwongen ontslagen of tot minder aantrekkelijke arbeidsomstandigheden. Maar wij realiseren ons dat dit alleen gaat lukken wanneer we daar tijdig actie voor ondernemen.

Wanneer de ledenvergadering van de Unie van Waterschappen gaat besluiten over te gaan tot de strategie 'terugdringen tot aan de landsgrens' zal aansluitend een onderzoek gestart worden naar de organisatorisch gevolgen van deze beslissing. Naar verwachting zullen de resultaten van dit onderzoek medio 2020 beschikbaar zijn. Voor deze beleidsvisie kan die input niet meegenomen worden. Om die reden hebben wij voor onze organisatie een eigen globale inschatting gemaakt. Bij deze inschatting is gebruik gemaakt van indicatoren die uit het onderzoek Toekomst van muskusrattenbeheer in Nederland.

Hoe kan muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland eruit zien over 10 tot 15 jaar?

Zo'n 70* medewerkers zijn in dienst die het ambacht van muskusrattenbeheer beheersen

Muskusrattenbeheer is een deel van hun werk geworden, ongeveer 60%* per jaar

Het gebied van West en Midden Nederland is in principe vrij van muskus- en beverrratten

Controle op (nieuwe) aanwezigheid van muskusratten gebeurt met hulp van watermonsters

Bij geconstateerde aanwezigheid wordt een team MRBers direct ingezet op volledig wegvangen

Veel MRBers hebben een specialisme (drassig gebied, speurhond begeleiden, dronepiloot etc)

Resterende uren worden deels vast deels flexibel besteed aan diverse andere waterschapstaken

MRBers onderscheiden zich in de waterschappen door hun natuurkennis en brede inzetbaarheid

* Zeer grove schattingen, sterk afhankelijk van toekomstige keuzes en ontwikkelingen

Waar zal MRB WMNL dan ongeveer moeten staan in 2024?

Minder dan 4000 vangsten per jaar ofwel 0,05 vangsten per kilometer

Gebruik van eDNA, drones en speurhonden is operationeel ingebed

Probleemhaarden worden op maat aangepakt met inzet van teams en specialismen

Tenminste 50% van de MRBers is breder inzetbaar als waterschapmedewerker

Gevarieerde samenwerking op veldniveau met alle waterschappen van MRB WMNL

Leeftijdsopbouw en fysieke gezondheid van de organisatie is toekomstbestendig

Samenwerking met andere (bestrijdings)organisaties is tenminste even goed als nu

3.5 Analyse van MRB WMNL op dit moment

Om scherp in beeld te krijgen hoe die situatie bereikt kan worden is met een zelfevaluatie onderzocht waar de organisatie op dit moment staat.

Sterktes	**Zwaktes**
Vakmanschap	Afstanden in organisatie
Flexibiliteit inzet uren	Opleidingsniveau
Schaalvoordeel	Klassieke structuur
Natuurkennis	Leeftijdsopbouw
Borging waterschappen	Slijtend beroep

Kansen	**Bedreigingen**
Nieuwe technieken zoals eDNA	Dieren leren vallen ontwijken
Gedeelde strategie Nederland	Beperkingen toegang gebieden
Nieuwe waterschapstaken	Natuurontwikkelingen
Werk wordt minder zwaar	Langer doorwerken tot AOW
Nieuwe communicatiemiddelen	Draagvlak voor aanpak

4 Uitwerking doelen beleidsperiode 2020-2024

In hoofdstuk 3 is geschetst waar MRB WMNL ongeveer zal moeten staan in 2024. Deze doorkijk is daarmee het vertrekpunt van de uitwerking van het beleid voor de komende beleidsperiode. In dit hoofdstuk volgt de uitwerking daarvan langs 4 hoofddoelstellingen

- Populatie sterk terugdringen
- Focus op innovatie en ontwikkeling
- Duurzaam inzetbare medewerkers
- Zorgen voor behoud van draagvlak

In de bestuurlijke opdracht tot uitwerking van deze beleidsvisie is een aantal doelen en randvoorwaarden geformuleerd. Deze zijn in de volgende paragrafen overgenomen onder de hoofddoelstellingen.

4.1 Populatie sterk terugdringen

Hoe sneller de populatie muskusratten in Nederland weggevangen wordt, hoe minder dieren er in totaal gedood hoeven worden om het doel te bereiken. Elk jaar is daarom het doel voor iedere muskusrattenbeheerder om zoveel mogelijk dieren te vinden en te vangen. Iedere waarneming van de aanwezigheid van muskusratten leidt tot een gerichte vangactie. Hoe meer dieren gevangen worden, hoe kleiner de populatie wordt, hoe minder voortplanting plaatsvindt, hoe minder dieren er het volgende jaar gevangen hoeven worden. De beperkende factor voor de organisatie is beschikbare tijd. Per jaar zijn er ongeveer 100.000 velduren beschikbaar voor speuren en vangen op een totaal van 78.000 kilometer watergang. Door gerichte inzet van velduren daar waar het te verwachten rendement het hoogst is, wordt de populatie het snelst gereduceerd, onder de voorwaarde dat oog gehouden wordt op schone gebieden ter voorkoming van her-kolonisatie.

Doel 4.1.1 Sturen op een gemiddeld jaarlijkse reductie van de populatie in het eigen gebied van MRB WMNL van 25% ten opzichte van het jaar ervoor, teneinde in 2024 het aantal vangsten terug te brengen tot ongeveer 3000[1] vangsten.

Kijkend naar de snelheid waarmee de afgelopen jaren de populatie muskusratten in het eigen beheergebied teruggedrongen is én wat andere organisaties voor succes hebben weten te behalen én wat er aan innovaties in de pijplijn zit, lijkt het redelijk om aan te nemen dat een gemiddelde reductie van 25% per jaar over een periode van 5 jaar zeer ambitieus maar realiseerbaar is. Daarbij is niet de verwachting dat deze daling elk jaar rond de 25% procent zal zijn. Afhankelijk van natuurlijke omstandigheden en het beschikbaar komen van nieuwe technieken zal het ene jaar succesvoller blijken dan het andere. Het succes van een innovatie zal zich in eerste instantie vertalen door een hoger rendement van de velduren. Dat resulteert naar verwachting eerst in een relatief lage

[1] Dit aantal is afhankelijk van de realisatie van het aantal vangsten in 2019. De prognose daarvoor is 12.200 vangsten. Als dat gerealiseerd wordt, kunnen we uitkomen in de buurt van de 3000 vangsten. Wanneer het aantal vangsten in 2019 hoger uitkomt, bijvoorbeeld op he niveau van 2018 met 15.200 vangsten, dan wordt toch bereikt dat het aantal vangsten onder de 4000 uitkomt wat nodig is om ‘terugdringen tot aan de landsgrens’ in een periode van 10 tot 15 jaar te kunnen behalen.

vangstreductie ondanks een relatief hoge populatiereductie. Hoe dit effect zich verdeeld over de beleidsperiode zal manifesteren is lastig te voorspellen, met name door onzekerheid over operationeel beschikbaar komen van innovaties.

Doel 4.1.2 Streven naar een jaarlijkse reductie van de populatie in ieder van de deelnemende waterschappen ten opzichte van het jaar ervoor

Sinds 2016 werkt MRB WMNL vanuit een strategie waarbij het meeste aandacht gaat naar de gebieden met de hoogste muskusrattenpopulatie. Daarvoor wordt capaciteit weggehaald bij gebieden met een lagere populatie. Deze aanpak is heel effectief gebleken in het terugdringen van de totale populatie in het beheergebied. De komende jaren zal deze strategie voortgezet worden. Tegelijk blijven we er naar streven dat in principe de *populatie* in elk van de waterschappen jaarlijks daalt. In waterschappen waar de populatie al heel laag is, hebben wij de afgelopen jaren gemerkt dat het lastig is om grote fluctuaties in het aantal *vangsten* te voorkomen.

Nu nog is het aantal vangsten in een gebied de belangrijkste graadmeter voor de populatie. Omdat het aantal vangsten in een gebied ook sterk afhankelijk is van de hoeveelheid en kwaliteit van de inzet, is dit niet bepaald de onafhankelijke graadmeter die je wenst. Betere methoden om een goede schatting te geven van de populatieomvang zijn daarom zeer gewenst. Met behulp van eDNA is het naar verwachting binnen enkele jaren mogelijk om de populatieomvang te schatten los van het aantal vangsten.

Doel 4.1.3 Sturen op het 'volledig leegvangen en leeg houden' van delen van het gebied die daarvoor het meest geschikt zijn, voor tenminste 10% van het oppervlakteareaal van het samenwerkingsverband uiterlijk eind 2024

De wens om eind 2024 al een significant deel van het beheergebied volledig leeg te vangen is tweeledig. Een *helemaal schoon gebied* vraagt aanzienlijk minder aandacht dan een *bijna schoon gebied*. Daarnaast heeft het waarde om tijdig te leren wat er voor nodig is om een relatief groot gebied helemaal schoon te krijgen en te houden.

Na een serie succesvolle vooronderzoeken, is in 2018 gestart met het onderzoek naar de beste manier om eDNA onderzoek van watermonsters in te zetten ter ondersteuning van het speuren naar muskusratten. In 2019 is in pilotvorm al gestart met meer grootschalig speuren naar aanwezigheid van muskusratten met behulp van eDNA in gebieden die relatief schoon zijn. De resultaten hiervan zijn bemoedigend. De huidige verwachting is daarom dat het met deze techniek mogelijk en - binnen beschikbare budgetten - betaalbaar moet zijn om tenminste de kop van Noord Holland volledig leeg te vangen en leeg te houden. Dat gebied beslaat ongeveer 10% van het oppervlak van het beheergebied.

Doel 4.1.4 Het werk zodanig uit te voeren dat onnodig dierenleed tot een minimum wordt beperkt en daarover te rapporteren aan de betreffende Provincies als bevoegd gezag

Onder onnodig dierenleed verstaan wij leed dat veroorzaakt wordt door een ongewenste vangst en leed dat ontstaat wanneer een gewenst gevangen dier niet zo snel mogelijk overlijdt. Beide proberen we te voorkomen. Om te zorgen dat gevangen muskusratten zo min mogelijk lijden, maken we sinds 2019 alleen nog gebruik van klemmen die voldoen aan de internationale standaard voor humane vallen (*Humane Trapping Standards Regulations).* Daarnaast worden klemmen zodanig geplaatst dat de kans op onnodig lijden zo klein mogelijk is. Bij het plaatsen van welke val dan ook is het helaas vrijwel onvermijdelijk dat dieren gevangen worden die geen doel-vangst zijn. Voor een groot deel betreft dit andere plaagdieren zoals bruine ratten, maar helaas ook dieren die niet ongewenst of

zelfs zeer gewenst zijn in het gebied. In alle gevallen beschouwen wij het vangen van een niet-doeldier een ongewenste vangst. Wij proberen dit te beperken langs twee sporen. In spoor één proberen we in het veld te onderzoeken welke aanpassing aan vangmiddelen en methoden van plaatsten ervan mogelijk zijn die het aantal bijvangsten beperken. Daarbij houden we uiteraard rekening met de beperkingen in modificatie die toegestaan is vanwege de certificering van vangmiddelen. In spoor twee analyseren wij (bij)vangstgegevens om een betere balans te vinden tussen gewenste en ongewenste vangsten. Beide onderzoeks-sporen vinden plaats in samenwerking met de andere MRB-organisaties in Nederland.

Jaarlijks wordt door ons gerapporteerd aan de Provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht over aantallen vangsten en bijvangsten en maatregelen die wij treffen ter voorkoming van onnodig dierenleed als voorwaarde voor de Opdracht ex artikel 3.18 Wet natuurbeheer.

Randvoorwaarde 4.1.5 Medewerking van Provinciale Staten van de provincies Noord Holland, Zuid Holland en Utrecht voor het tijdig verlengen van de Opdracht ex artikel 3.18 Wet Natuurbeheer tbv het uitvoeren van de werkzaamheden

De doelstelling van het reduceren van de populatie muskusratten is alleen mogelijk met medewerking van de Provincies in de vorm van het verlenen van een Opdracht. De Provincies Zuid-Holland en Utrecht hebben zo'n Opdracht voor onbepaalde tijd verleend aan MRB WMNL onder voorwaarde van het nakomen van de voorschriften. De provincie Noord-Holland heeft een Opdracht verleend voor een periode van 5 jaar tot 16 juni 2023. Theoretisch is het mogelijk dat zij na die datum de opdracht niet wensen te verlengen.

4.2 Focus op innovatie en ontwikkeling

Ontwikkelingen in de technologie gaan sneller dan ooit en bieden veel kansen, ook in ons vakgebied. Kansen ontstaan de laatste jaren zelfs zo snel dat we moeite hebben het bij te houden. Tegelijk zien we het grote belang hier prioriteit aan te geven. De komende jaren gaan we daar op intensiveren. Aandacht is daarbij vooral nodig voor het sneller benutten van kansen die ontstaan. Dit vraagt om een nog flexibeler organisatie.

Doel 4.2.1 Gebruik te maken van huidig en toekomstig beschikbare innovaties om te komen tot een efficiëntere werkwijze om de populatie muskusratten te verkleinen

De komende jaren gaan we proberen om nieuwe technieken en methoden sneller in te zetten. Waar mogelijk worden pilots gestart om te onderzoeken waar directe inzet van de techniek al mogelijk is binnen de kaders van de begroting. Daarbij zal gestart worden in situaties en gebieden waar met die nieuwe techniek naar verwachting de meeste winst valt te behalen. Op korte termijn wordt in ieder geval gewerkt aan de operationele inzet van

- speurhonden voor de nauwkeurige lokalisatie van verstopte muskusrattenbouwen
- drones voor het lokaliseren van bewoonde winterhutten
- eDNA-analyse voor het detecteren van recente aanwezigheid van muskusratten

Daarbij wordt steeds afgewogen welke mensen, methoden en middelen per situatie het meest geschikt zijn om in te zetten.

Doel 4.2.2 Actief deel te nemen aan onderzoek dat in samenwerking met de Unie van Waterschappen, het STOWA en de andere bestrijdingsorganisaties wordt georganiseerd

Onderzoek dat gedaan wordt in het kader van de muskus- en beverrattenbestrijding in Nederland wordt in principe allemaal gedaan voor en door alle MRB-organisaties. Dit gebeurt onder de bestuurlijke vlag van de CMB[2] en wordt geoperationaliseerd in de TMB onder toezicht van de WMB. De STOWA draagt bij in de kosten van deze onderzoeken. De begeleiding en uitvoering van deze onderzoeken ligt grotendeels bij de MRB organisaties zelf waarbij ieder zijn aandeel neemt. De voortgang van de onderzoeken wordt periodiek besproken. Niet iedere organisatie neemt actief deel aan elk onderzoek. MRB WMNL neemt op dit moment actief deel aan het onderzoek eDNA, samen met Wetterskip Fryslân en MRB Noordoost Nederland. Aan de pilot 'toepassing van speurhonden bij MRB' die in het najaar 2019 gaat starten doen wij net als alle andere organisaties actief mee. Een onderzoek naar 'bijvangsten' hebben wij als MRB WMNL in 2018 zelf opgestart. De voortgang en resultaten daarvan delen wij in dit verband met de andere organisaties.

Doel 4.2.3 Gebruik te maken van aanbevelingen uit onderzoeksrapporten over aansturing om te komen tot een efficiëntere werkwijze

In het onderzoek naar de Toekomst van het muskusrattenbeheer in Nederland zijn niet alleen aanbevelingen gedaan omtrent het na te streven doel, maar ook een aantal gerichte adviezen gegeven die naar verwachting zullen leiden tot een betere werkwijze. Deze adviezen zullen betrokken worden in de verdere ontwikkeling van de organisatie.

Doel 4.2.4 Mee te werken aan een op te richten programma 'verbetering muskusrattenbestrijding' waarin de mogelijkheden van versterkte samenwerking tussen de bestrijdingsorganisaties verder uitgewerkt worden

Op 14 juni is in de ledenvergadering van de Unie van Waterschappen besloten wordt om over te gaan tot de strategie 'terugdringen van muskusratten tot aan de landsgrens'. Daarbij is de opdracht gegeven te onderzoeken hoe dit het beste vorm gegeven kan worden. Dit onderzoek zal onder toezicht van de WMB uitgevoerd worden en MRB WMNL zal daar ruimhartig aan meewerken. De resultaten van dit onderzoek worden volgens de huidige planning media 2020 verwacht.

Voor invulling van 'versterkte samenwerking' tussen bestrijdingsorganisaties ziet MRB WMNL voor de komende beleidsperiode geen aanleiding te veronderstellen dat dit gevolgen heeft voor de huidige organisatievorm. Of dat voor de periode daarna ook zal gelden laat zich op dit moment moeilijk voorspellen en zal zeker onderdeel zijn van het onderzoek.

4.3 Duurzaam inzetbare medewerkers

Een groot deel van de muskusrattenbeheerders doet dit werk al decennialang en heeft het altijd beschouwd als een baan tot aan het pensioen. Om verschillende redenen is dit voor velen van hen niet langer een reëel perspectief. In de eerste plaats heeft het werk zijn fysieke tol geëist. Jarenlang sloot-in-sloot-uit heeft onder veel oudere werknemers geleid tot slijtage die het werken als muskusrattenbeheerder onmogelijk maken. Daarnaast speelt een verhoging van de pensioenleeftijd, de verandering van het type werkzaamheden en een toekomstperspectief waarin er minder werk zal zijn voor muskusrattenbeheerders. Er zal gewerkt gaan worden aan kansen die recht doen aan de mensen die aan de wieg hebben gestaan van het succes dat er nu ligt. Daarnaast zal gewerkt worden aan het aantrekkelijk houden van het vak om te borgen dat er ook in de toekomst voldoende

[2] CMB staat voor Commissie Muskus- en Beverratten. Dit is een bestuurlijke commissie van de Unie van Waterschappen. De CMB wordt ondersteund door WMB (managers/directeuren) en TMB (beleidsadviseurs).

capabele mensen zijn die de muskusrattentaken die er dan zijn willen en kunnen uitvoeren. Deze uitdagingen pakken we op langs de volgende doelen.

Doel 4.3.1 Zorg te dragen voor een duurzame inzetbaarheid – in termen van gezondheid en van arbeidsmarktgeschiktheid - van medewerkers, zowel op korte als lange termijn

Veel van de oudere muskusrattenbeheerders hebben grote fysieke slijtage opgelopen in het beroep. Waar mogelijk wordt het werk aangepast om het minder slijtend te maken. Desondanks is het werk voor sommige medewerkers niet meer uit te voeren. Zij worden ondersteund in het vinden van alternatief werk, zowel binnen als buiten MRB.

In de toekomst zal naar verwachting het vangen van muskusratten een (hoofd)taak worden binnen een bredere functie. Dat vraagt om muskusrattenbeheerders die breder inzetbaar zijn, waarbij nieuwe taken in principe moeten passen bij en naast de werkzaamheden van muskusrattenbeheer.

In een organisatie die zichzelf steeds opnieuw moet uitvinden, past het dat medewerkers de kans krijgen mee te groeien. Daarom worden verschillende mogelijkheden voor aanvullende scholing geboden. Met ingang van schooljaar 2019/2020 kan door een deel van de medewerkers een dag in de week onder werktijd deelgenomen worden aan een maatwerk MBO opleiding, gericht op waterschapvaardigheden.

Doel 4.3.2 De organisatie voor te bereiden op vervolgstappen die noodzakelijk zijn in de beleidsperiode 2025-2030 richting ‘terugdringen tot aan de landsgrens’

In de komende beleidsperiode tot en met 2024 zullen door de medewerkers nog heel veel velduren gemaakt moeten worden om de populatie muskusratten ver genoeg terug te dringen. Naar het zich nu laat aanzien zal in de jaren na 2024 gestart kunnen worden met het significant verminderen van het aantal uren dat nodig is voor muskusrattenbeheer. Medewerkers zullen tegen die tijd aanvullende taken krijgen, in lijn hun talenten en vaardigheden. Dit vraagt om een complexere aansturing en afstemming. Helemaal wanneer medewerkers taken gaan uitvoeren buiten het samenwerkingsverband. Zelfs wanneer dat taken betreft binnen de ‘eigen’ samenwerkende waterschappen. Om daar op voor te bereiden wordt nu al ervaring opgedaan met vormen van detachering van mensen voor tijdelijke klussen. Denk daarbij aan dijkbewaking, mollenvangen en controle op invasieve exoten als waternavel. Op kleine schaal zijn de ervaringen hiermee heel positief, voor alle betrokken partijen. De komende jaren zal hier op uitgebreid worden. De reden daar nu al mee te beginnen en niet pas na 2024 is tweeledig. Het detacheren van mensen voor wie het werk te zwaar is geworden of voor wie het werk zijn aantrekkingskracht heeft verloren, helpt hen in hun gezondheid en arbeidsmarktontwikkeling. Daarnaast leert de organisatie om te gaan met de organisatorische complexiteit die gevraagd wordt wanneer dit op termijn op grotere schaal zal worden uitgevoerd.

Doel 4.3.3 Open te staan voor mogelijkheden tot taakverbreding binnen de inliggende waterschappen van het samenwerkingsverband, rekening houdend met de voorwaarden van de Gemene Rekening

De taak van het samenwerkingsverband MRB WMNL is beperkt tot het beschermen van de waterstaatswerken tegen graverij door muskus- en beverratten. Op meerdere momenten is de vraag gesteld of het niet wenselijk is deze taak uit te breiden met bijvoorbeeld de bestrijding van andere invasieve exoten. MRB WMNL ziet dit als een logische gedachte. Wanneer de provincies en de samenwerkende waterschappen daar toe besluiten, is het mogelijk hier invulling aan te geven binnen de ingeslagen richting van de organisatie. Het zal betekenen dat aanvullende taken beschikbaar

komen zonder de administratief meer belastende detacherings-constructies. In hoeverre het mogelijk is taken toe te voegen aan het samenwerkingsverband binnen de kaders van de 'Overeenkomst van kosten voor Gemene Rekening' zal uitgezocht moeten worden.

Randvoorwaarde 4.3.4 Kunnen bieden van een relevant en aantrekkelijk toekomstperspectief voor medewerkers van muskusrattenbeheer op middellange en lange termijn

Op het eerste oog zou je kunnen denken dat het over een jaar of 5 een hele uitdaging wordt om voldoende werk te blijven houden voor alle muskusrattenbeheerders en dat daarom taakverbreding noodzakelijk is als alternatief voor gedwongen ontslagen. In de praktijk blijkt de uitdaging anders te liggen. De uitstroom uit het vak is momenteel zo hoog dat stevig ingezet moet worden op het aantrekken van nieuwe mensen om de doelen te kunnen behalen. Dat is niet alleen het geval bij MRB WMNL. Ook de andere MRB-organisaties zijn uitgebreid nieuwe mensen aan het aannemen en opleiden. De hoge uitstroom is een optelsom van relatief veel mensen die met pensioen gaan – de gemiddelde leeftijd ligt erg hoog – en het succes van het duurzaam inzetbaarheidsbeleid. Medewerkers maken de overstap naar andere banen ter voorkoming van arbeidsongeschiktheid en anderen voelen zich gemotiveerd hun werkzame leven anders in te gaan vullen.

Om voldoende nieuwe mensen te kunnen werven én voldoende huidige medewerkers te behouden, moeten we aan aantrekkelijk toekomstperspectief kunnen bieden. We moeten ze duidelijk maken dat het werk ook op termijn blijft bestaan en dat het – weliswaar in een andere vorm - aansluit op hun talenten als gepassioneerd natuurmens met oog voor detail. Lukt dat niet, of niet voldoende, dan zal de uitstroom te hoog worden, zullen vacatures niet meer tijdig ingevuld kunnen worden en zullen de doelen niet gehaald worden.

4.4 Zorgen voor behoud van draagvlak

Het bestrijden van muskusratten is geen doel op zich. Je zou het een noodzakelijk kwaad kunnen noemen. Het doel is zorgen voor waterveiligheid van Nederland. In een (toekomst)situatie waarin er in ons gebied nauwelijks nog muskusratten voorkomen, zullen steeds meer mensen het veiligheidsrisico niet ervaren en het doden van aaibare, schone dieren als onwenselijk bestempelen. Dat zal er toe leiden dat mensen, organisaties en andere bestuurslagen steeds meer uitleg nodig hebben om te begrijpen waarom de waterschappen er voor kiezen om ook de laatste muskusrattenpopulaties in Nederland weg te vangen. MRB WMNL ziet hierin een belangrijke taak om heldere informatie te verstrekken.

Doel 4.4.1 In publieke communicatie de noodzaak van het werk te benadrukken en te richten op het behouden en zo mogelijk versterken van het draagvlak voor de gekozen aanpak

Muskusrattenbeheer is kostbaar en wordt bekostigd uit belastingopbrengsten. Om die reden alleen al is het noodzakelijk duidelijke informatie te verstrekken over nut en noodzaak van het werk, de gekozen aanpak en de argumenten voor die keuze. Primair is dat de verantwoordelijkheid van de waterschappen die hier opdracht toe geven. In praktische zin geeft MRB WMNL hier namens de verbonden waterschappen invulling aan.

Naarmate de muskusrattenpopulatie lager wordt, zullen er steeds minder zichtbare schades zijn en zal het voor mensen steeds minder duidelijk worden waarom de waterschappen kiezen voor deze aanpak. Actieve publiekscommunicatie via verschillende media zal daarom een belangrijk

aandachtspunt blijven. Daarbij wordt waar mogelijk samengewerkt met de andere MRB-organisaties en aangesloten bij landelijke communicatie vanuit de Unie van Waterschappen.

Randvoorwaarde 4.4.2 Voldoende – bij voorkeur jaarrond - toegang tot alle gebieden van terrein-beherende organisaties zoals Natuurmonumenten en Zuid-Hollands Landschap

Om de primaire doelstelling in 2024 te halen is het noodzakelijk dat ook in natuurgebieden de populatie zo snel mogelijk teruggedrongen wordt. Wanneer deze toegang alleen gegeven wordt buiten het broedseizoen, kan de populatie zich door voortplanting steeds herstellen en wordt geen vooruitgang geboekt. Het recht op toegang tot alle gebieden voor MRB WMNL in het beheergebied, wordt in principe geregeld in de Opdracht ex artikel 18 Wet natuurbeheer. De provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht hebben deze toegang ook voor natuurgebieden verleend, onder de voorwaarde dat hierover vooraf overleg plaatsvindt tussen de betreffende terrein-beherende organisatie (TBO) en MRB WMNL. In de praktijk ervaren wij dat TBO's veelal positief staan tegenover het werk van muskusrattenbeheer en zij hun best doen zo min mogelijk toegangsbelemmeringen op te werpen. In sommige situaties ervaren wij helaas meer een nee-tenzij benadering in plaats van de gewenste ja-mits invalshoek. Daar waar belemmeringen in de toegang leiden tot het bedreigen van de doelstelling wordt extra aandacht besteed aan het gesprek met de TBO om te komen tot nieuwe afspraken. Wanneer dit niet leidt tot een gewenste oplossing zal om bestuurlijke ondersteuning vanuit de waterschappen worden gevraagd.

Randvoorwaarde 4.4.3 De fysieke mogelijkheid om alle te bestrijden gebieden te betreden en er vallen te plaatsen op momenten dat dit nodig is

Regels, wetten en afspraken zijn niet de enige belemmeringen waar muskusrattenbeheerders tegenaan lopen in de uitvoering van hun werk. Minstens zo lastig zijn fysieke belemmeringen. Deze hangen veelal samen met een natuurvriendelijke inrichting van gebieden. Helaas is het zo dat zulke oevers een sterke aantrekkingskracht hebben op muskusratten. Ze gedijen er goed en kunnen zich er prima verstoppen. Tegelijk maakt zo'n inrichting het gebied voor muskusrattenbeheerders aanzienlijk moeilijker te betreden en zijn speurbeelden lastiger waar te nemen. Vanuit MRB perspectief is de ideale oever niet een natuurvriendelijke, maar een strakke gemaaide kant. Om andere redenen – met name in de sfeer van biodiversiteit en waterkwaliteit – is dat natuurlijk niet ideaal. Hier is echt sprake van botsende belangen, waarin waterschappen hun afweging zullen moeten maken. Hoe zorgen zij ervoor dat conflicterende doelen met elkaar in balans gediend kunnen worden?

In de huidige praktijk wordt veelal voorafgaand aan de aanleg van formele natuurvriendelijke oevers overleg gepleegd met MRB. Zo kunnen vooraf maatregelen getroffen worden die het werk van MRB in de nieuwe situatie in enige mate ontlasten. Deze samenwerking is indirect via de bekostiging van MRB ook in het voordeel van het waterschap. Op dit spoor zal worden doorgepakt. Vanuit MRB bestaat de wens om overleg hierover te verbreden naar andere meer begroeide oevers. De mate waarin dit van belang is hangt samen met de omvang van de populatie in een gebied. Wanneer een populatie in het gebied zo laag is dat deze buiten het groeiseizoen helemaal bestreden kan worden, zullen er andere wensen zijn ten aanzien van bijvoorbeeld maaibeleid dan op plekken waar nog sprake is van zware besmettingen.

Randvoorwaarde 4.4.3 Dat ook in gebieden waar bevers zich gaan vestigen de mogelijkheid blijft bestaan om – onder voorwaarden - muskusratten te bestrijden

In een klein deel van het beheergebied heeft MRB WMNL al ervaring op kunnen doen met het bestrijden van muskusratten op plekken waar ook bevers zich hebben gevestigd**.** Om te beginnen levert het altijd mooie foto's op van bestrijders die de beelden graag delen. De bever is een welkome

gast in de wateren. Maar wel eentje die uitdagingen met zich meebrengt. Vanwege de beschermde status van het dier zijn er beperkingen in vangmiddelen die gebruikt mogen worden in zijn omgeving. Dat biedt een populatie muskusratten de gelegenheid zich daar te ontwikkelen. De bever doet daar niet moeilijk over en staat muskusratten zelfs toe ‘samen te wonen’ in een gangenstelsel.

Historische verspreidingskaarten van de bever in Nederland sinds de herintroductie in 1988 maken zeer aannemelijk dat de aanwezigheid van bevers in het beheergebied van West- en Midden Nederland de komende jaren sterk zal toenemen. Voor MRB zal dit lokaal tot grote uitdagingen gaan leiden die vragen om een andere aanpak van het vangen van muskusratten in die gebieden. Zo kan het nodig zijn de dieren gericht te gaan schieten in plaats van het plaatsen van klemmen waar ook jonge bevers in terecht kunnen komen.

5 Financiën en verantwoording

In de meerjarenbegroting 2017-2010 is afgesproken dat MRB WMNL over een periode van 4 jaar 10% zou bezuinigen ten opzichte van 2016. Op deze manier werd behaald efficiencyvoordeel omgezet in lagere kosten voor de deelnemende waterschappen. Voor de periode 2020-2024 is het voorstel ervoor te kiezen efficiencyvoordeel om te zetten in sneller bereiken van het doel, namelijk terugdringen tot aan de landsgrens in 10 tot 15 jaar. Hoe sneller dit bereikt wordt, hoe goedkoper dit per saldo is. Bij de geformuleerde doelstelling van de vangsten van gemiddeld 25% per jaar over de beleidsperiode is gekoppeld aan het effectief gelijk blijven van het budget.

5.1 Kosten voor muskusrattenbeheer

In de uitgangspunten voor de beleidsvisie is het volgende opgenomen over de kosten

Voor de periode 2020 tot en met 2024 uit te gaan van het begrote uitgavenniveau voor 2019 (€ 9.685.000)[3] per jaar en daarbij jaarlijks inflatiecorrectie toe te passen

In dit bedrag is de bijdrage aan de overhead voor HDSR (13,5% over het saldo van kosten en baten) inbegrepen.

Bij dit bedrag zijn *niet* de bijdragen aan de Unie van Waterschappen inbegrepen die betrekking hebben op Muskus- en Beverratten.

Bij dit bedrag zijn ook *niet* inbegrepen de kosten voor zogenaamde ‘onderkomens’ van waaruit de uitvoering plaatsvindt en waar materieel gestald wordt. Deze kosten worden individueel door waterschappen gedragen.

5.2 Verdeling kosten over waterschappen

Bij het oprichten van het samenwerkingsverband is gekozen voor een overeenkomst met kosten voor gemene rekening. Deze constructie maakt het mogelijk kosten te verrekenen zonder dat hier belasting over verschuldigd is. Destijds was het beeld dat de afgesproken verdeelsleutel op een later moment herzien zou kunnen worden op basis van nieuwe kentallen. Ondertussen is duidelijk dat de fiscus geen ruimte (meer) biedt voor herziening van de kostenverdeelsleutel. Aanpassen hiervan zou leiden tot het wegvallen van het belastingvoordeel van 21%. Om die reden wordt voorgesteld de overeenkomst ongewijzigd te verlengen voor tenminste de periode van 1 januari 2020 tot en met 31 december 2024.

[3] In genoemde uitgangspunten stond in plaats van dit bedrag € 9.660.000 genoemd. Dat bleek niet het juiste bedrag van de begroting 2019 te zijn. Daarom is dit aangepast.

De begroting over 2019 en de verdeling van de kosten over de waterschappen is als volgt:

Bijdrage deelnemers:

	Begroting	9.685.034
Waterschap	Verdeling in %	Bijdrage in €
Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	18,70%	1.811.101
Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht	17,00%	1.646.456
Hoogheemraadschap van Delfland	5,30%	513.307
Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard	12,70%	1.229.999
Hoogheemraadschap van Rijnland	21,70%	2.101.652
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden	24,60%	2.382.518
	100,00%	**9.685.034**

Bron: MRB WMNL begroting 2019

De jaarlijkse inflatie wordt verschillende gerekend voor personele en materiele kosten en zijn respectievelijk 3,25% en 1,5%. In de huidige verhouding tussen personele en materiele lasten komt dat neer op een jaarlijkse inflatie van 2,9%.

5.3 Verantwoording

Langs de lijnen van de hoofd- en subdoelstellingen en randvoorwaarden in hoofdstuk 4 zullen jaarlijks tussendoelen worden geformuleerd in jaarplannen. Over het behalen daarvan zal gerapporteerd worden in jaarverslagen.

Halverwege de beleidsperiode - in de tweede helft van 2022 - zal een tussenevaluatie plaatsvinden en in 2024 een eindevaluatie.

5.4 Risico's

Risico	Oorzaak	Gevolg	Maatregelen	Kans
Onvoldoende toegang tot natuurgebieden	Beheerders van terreinen hebben van de provincie het recht om voorwaarden te stellen aan toegang tot gebieden en maken daar gebruik van.	Onvoldoende bestrijdingsdruk op bepaalde momenten in sommige gebieden waardoor bronpopulaties kunnen groeien.	MRB voert gesprekken met terrein-beherende organisaties om in goed overleg te komen tot werkbare oplossingen. MRB vraagt betreffende waterschappen het verzoek tot toegang ten behoeve van de werkzaamheden kracht bij te zetten.	Hoog
Dieren zijn niet weg te vangen door fysieke belemmeringen	Toename van hoeveelheid natuurvriendelijke oevers (al dan niet	Muskusratten kunnen zich beter verstoppen en vervolgens	Bij aanleg nieuwe natuur geeft MRB advies over hoe de impact op muskusrattenbeheer beperkt kan worden.	Hoog

	volgens KRW) en andere natuur-ontwikkelingen.	voortplanten. Bestrijders kunnen het terrein niet goed bewerken. Fysieke belasting medewerkers neemt toe.	MRB werkzaamheden worden zoveel mogelijk gepland in perioden waarin lastige oevers beter bereikbaar zijn. MRB gaat nog meer overleggen met waterschappen om manieren te vinden elkaar te versterken.	
Innovaties laten langer op zich wachten dan voorzien	Elk onderzoek kent een redelijke mate van onzekerheid of de uitkomsten tijdig beschikbaar en toepasbaar zijn.	Beoogde daling in de populatie zal niet gerealiseerd worden.	MRB probeert - waar mogelijk - parallel aan ontwikkelingen al te starten met implementatie ervan. MRB doet actief mee aan divers landelijk onderzoek waardoor tijdig inzicht verworven wordt omtrent de toepassing in eigen gebied.	Midden
Actieve tegenwerking van het beleid door derden	Mensen die het niet eens zijn met het gevoerde beleid waarbij dieren worden gedood verwijderen vallen	Gesignaleerde dieren worden niet gevangen en kunnen zich voortplanten	MRB communiceert actief over nut en noodzaak van het gevoerde beleid en over maatregelen die getroffen worden dierenleed zo veel mogelijk te beperken.	Midden
Te weinig mensen kiezen ervoor om muskusratten-beheerder te blijven of te worden	Met het perspectief op 'terugdringen tot aan de landsgrens' is er afnemend vertrouwen dat het beroep blijft bestaan.	Het aantal mensen dat dat (blijvend) voor dit werk kiest is te klein om het doel te behalen en/of het resultaat vast te houden	MRB werkt aan het aantrekkelijk houden van het ambacht op termijn als onderdeel van bredere functies. In voorlichting wordt het beroep nadrukkelijk onder de aandacht gebracht bij potentiele werknemers. Er worden tijdig nieuwe mensen geworven en opgeleid voordat de grote pensioenuitstroom optreedt.	Laag
De populatie veert in schone gebieden te ver op als gevolg van de gekozen strategie	Uren worden ingezet in gebieden met veel vangsten ten koste van gebieden waar geen tot weinig muskusratten worden gevangen	Toename van het aantal muskusratten in deelgebieden waar niet of weinig wordt gespeurd	Controle op plaatsen waar eerder muskusratten zijn gevangen. Instandhouden van een minimaal kooienbestand dat fungeert als 'signaleringssysteem'. Extra controle van kooien (passief vangmateriaal) in trekperiodes (voorjaar en najaar). Ingrijpen waar nodig door inzet van de flexgroep.	Laag
Ziekteverzuim daalt onvoldoende	De combinatie van gemiddeld hoge leeftijd en zwaar lichamelijk werk veroorzaakt hoog ziekteverzuim	Er worden te weinig velduren gemaakt met de formatie om de doelstelling te realiseren	Streven naar duurzame inzetbaarheid belangrijke pijler van het beleid (zie paragraaf 4.2)	Laag